

Half-time, or the housewives' shift (in Greek)

Mining World 91, 5-6.

Athens, 1981

ΜΙΣΗ ΒΑΡΔΙΑ ή τó ώρARIO τῆς νοικοκυρᾶς

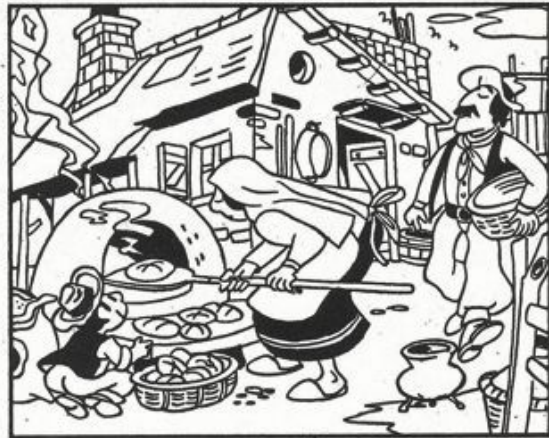
Ένας σύγυρος τρόπος για ν' ανάψετε μια δυεμένη συζήτηση μέσο σέ μία παρέα είναι νά ρίξετε τό θέμα τού άν τῆς γυναίκες πρέπει νά ἐργάζονται ἢ νά μένουν στό σπίτι. Ὁ καθένας ἔχει τῆ δική του ὀποψη α' αὐτό τό ζήτημα καί τήν ὑποστηρίζει φανατικά. Γρήγορα ἡ παρέα θά χωριστεί βασικά σέ δύο στρατόπεδα:

Ἀπό τῆ μία οἱ «φalloκράτες» πού ἀνένδοτοι ἐπιμένουν ἤως ἡ θέση τῆς γυναίκα είναι στό σπίτι τῆς, ἄλλοῦς ἐμυσταλίζεται καί παρμελεῖ τήν οἰκογενεία τῆς. Ἡ ἐργαζόμενη γυναίκα είναι κίνδυνος για τήν ἡμέρα καί τήν σταθερότητα τῆς οἰκογενειακῆς ζωίας: προσπαθώντας νά μιμηθεῖ καί νά ἀνταγωνιστεῖ τόν άνδρα χάνει τήν θηλυκότητά τῆς, δέν τῶ προλαβαίνει καί παρμελεῖ τό σύζυγο καί τῶ παιδιὰ τῆς.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά οἱ «φεμινίστριες» θά ἐσοπαθώσουν μέ ἐπιχειρήματα για τήν ἰσότητα τῶν φύλων, για ἴσα δικαιώματα καί ἐξαιρίες για προσωπική ἐξέλιξη, για ὁικονομική ἀνεξαρτησία, για συμμετοχή στήν κοινωνική ζωή μέσο ἀπό τόν χώρο τῆς δουλειᾶς. θά ἀκούσατε νά περιγράφουν μέ μελανὰ χρώματα τήν πληκτική ζωή τῆς νοικοκυρᾶς, πού ὄλη τήν ἡμέρα σιγουρίζει, μαγειρεύει, νταντεύει καί περιμένει τόν άντρα τῆς νά γυρίσει τό βράδυ για νά τήν βγάλει ἔξω.

Τι θέση νά πάρει κανείς ἀπέναντι σέ τόσο πολωμένες ἀπόψεις; Νά πει τό γνωστό καί τετριμμένο: «ἡ ἀλήθεια βρισκεται κάπου στή μέση». Εὐκολο νά τό πει ἀλλά δύσκολο νά ὀρίσει σέ ποιά ἀκρίβως σημείο ἀνάμεσα στό ἄκρα θά βρεθεῖ ἡ ἰσορροπία. Για τήν ὦρα, ἄς ἀρκεστοῦμε νά «μοιράσουμε τῆ διαφορά». Ἐτσι, ὅταν ἡ συζήτηση θά ἔχει φουντώσει ἀρκετά, ρίξτε τήν ἰδέα τού PART TIME. Τι θά λέγατε ἄν οἱ παντρεμένες γυναίκες δούλευαν μισό ὦρARIO; Ὅλοι τότε στήν ἀμήγυρη θ' ἀρχίσουν για σκέπτονται τό ὑπερ καί τό κατό τῆς ἰδέας αὐτῆς. Προσπαθοῦν νά φανταστοῦν τι ἐπιπτώσεις θά εἶχε στό σύζυγο, στό παιδιὰ, στό νοικοκυριό, στό ὁικονομικό, στίς ἐλεύθερες ὦρες, στήν ἐπιχείρηση, στήν κοινωνία. Σίγουρα τό θέμα χρειάζεται μελέτη, δέν μπορεῖ νά τό ἀσπαστεῖ ἢ νά τό ἀπορρίψει κανείς εὐκολο. Στήν Ἑλλάδα δέν ἔχουμε πολλά παραδείγματα μερικῆς ἀπασχόλησης. Τό νομικό μας πλαίσιο τῆς βάζει, πολλά ἐμπόδια, οἱ συνήθειες πού μένουν ἀπό τό κοντινό προδιομηχανικό μας παρελθόν τήν ἀγνωστοῦ, οἱ ἐπιχειρήσεις μας τῆ βλέπουν μέ δυσιστία.

Τετράωρη ἐπαγγελματική ἀπασχόληση για τῆ νοικοκυρᾶ για νά προλαβαίνει καί τῶ «οἰκιακά». Ἡδὴ ἐφαρμόζεται πειραματικά, σέ μερικῆς χώρες.

Καί ὁμως τό πρόβλημα είναι μεγάλο. Ἐίτε τό ἐγκρίνει κανείς εἴτε ὄχι, οἱ γυναίκες ἐργάζονται ἔξω ἀπό τό σπίτι καί μάλιστα σέ ὄρ.θμὸ πῶ ἀξάνεται γρηγορότερα ἀπό ὄσο τῶν ἀνδρῶν. Ἄ ναιγκαστικά, τό ὦρARIO πού καλοῦνται νά ἀκολουθήσουν είναι τό ἴδιο μέ αὐτό τῶν ἀνδρῶν. Ὅμως οἱ ἀνάγκες τῶν γυναικῶν — τῶν παντρεμένων, τούλάχιστον — είναι πολὺ διαφορετικῆς ἀπό

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΔΡ. ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

τῶν ἀνδρῶν. Ἡ μερική ἀπασχόληση δίνει μία πρώτη λύση στό πρόβλημα αὐτό.

Στήν παραδοσιακή κοινωνία τό πρόβλημα φυσικά δέν ὑπῆρχε. Ἡ ἀγρότισσα ἐπαιρνε τῶ παιδιὰ τῆς στό χωράφι ἢ τῶ ἀφηνε στίς γειτόνισσες καί τούς συγγενεῖς, ἀπό τούς ὁποίους τήν ἀποξένωση ἢ σύγχρονη πόλη, δέν μπορεῖ νά τό ἀφήσει, στό μεγαλύτερο παιδιὰ τῆς, γιατί αὐτῶ πηγαίνουν σχολεῖο.

Οἱ προσπάθειες πού ἐγιναν για τῆ δημιουργία παιδικῶν σταθμῶν φαίνεται ὅτι τώρα δέν λύνουν ἱκανοποιητικά τό πρόβλημα.

Ἀκόμα καί ἄν καταφέρουμε για φτιάξουμε ἀρκετοῦς σταθμούς δέν θά λύ-

σομε τό δευτερογενῆ πρόβλημα πού προκύπτουν ἀπό τήν πολὺωρη ἀπουσία τῆς μητέρας ἀπό τό σπίτι. Ὑστερα ἀπό ἓνα πλήρες ὄκτωωρο δέν μένει ἀρκετός χρόνος ὄποτε δυνάμεις για νά ἀσχοληθεῖ ἡ γυναίκα μέ τό σπίτι τῆς καί τόν εαυτῶ τῆς. Ἀναγκάζεται λοιπόν νά παραιτηθεῖ ἀπό τήν ἐπαγγελματική τῆς ζωή καί νά στερηθεῖ τίς προσωπικές, ὁικονομικές καί κοινωνικές ἱκανοποιήσεις πού θά τῆς προσέφερε. Ἀντίστοιχα οἱ ἐπιχειρήσεις στεροῦνται ἓνα πολὺτιμο ἐργατικό δυναμικό.

Μέσο στή γενικότερη λοιπόν τάση πού παρατηρεῖται τό τελευταία χρόνια νά προσαρμοστοῦν οἱ συνθήκες ἐργασίας στό μέτρα τῶν ἐργαζομένων, ἓνας νεωτερισμός πού κερδίζει γρήγορα ἔδαφος είναι τό «ῶρARIO τῆς νοικοκυρᾶς». Ἀπλοῶ ἓνα ὦρARIO ἀπό 4 ἔως 5 ὦρες τήν ἡμέρα, προσαρμοσμένες στό πρόγραμμα τῶν σχολείων καί γενικά στόν διαθέσιμο χρόνο τῆς μητέρας — νοικοκυρᾶς.

Ἐκτός ἀπό τό παραπάνω γενικό χαρακτηριστικό παρατηροῦμε πώς τό διά συστήματα χαρακτηρίζονται ἀπό τήν πολυμορφία τους. Ἡ κάθε ἐπιχείρηση φτιάχνει μία ἢ περισσότερες βάρδιες μερικῆς ἀπασχόλησης κοιμένες καί ρομένες στό μέτρα τῆς... Ἐκτός ἀπό τό κανονικό ὦρARIO τῆς ἐπιχείρησης καί τό ὦρARIO τῶν σχολείων καί τῶν παιδικῶν σταθμῶν, πρέπει για λάβει κανείς ὑπόψη τού τό συγκοινωνιακά μέσο πού θά χρησιμοποιήσουν οἱ ἐργαζόμενες, τῆ σχετική ἐργατική νομοθεσία, τό ὦρARIO τῶν καταστημάτων καί τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων ὄπου ἐργάζονται οἱ σύζυγοι τῶν γυναικῶν πού θά προσλάβει για μερική ἀπασχόληση.

Ἐνα ἐργοστάσιο κεραμικῆς στήν Ἄγ για ἐπιχειρήσεως μία εἰδικῆ βάρδια, 5 μέ 9 τό ὄπόμεμα πέντε ἡμέρες τῆς ἑβδομάδας, ὄπου ἀπασχολοῦνται 250 ἐργάτριες. Τῶ μηχανήματα λειτουργοῦν ἓται μισή βάρδια περισσότερο, ἐνῶ ἡ παραγωγικότητα στήν βάρδια αὐτῆ παρατηρήθηκε ὅτι είναι ὑψηλότερη ἀπό ὅτι είναι κατό τήν πρωινή βάρδια.

Ἐνα ἄλλο ἀγγλικό ἐργοστάσιο χρι-

απομοιεί «βάρδια της νοικοκυράς», 5 με 9,30 επί τριπρόημερο, για να καλύψει τον εποχιακό φόρτο εργασίας. Διατηρεί στην πρωινή βάρδια το μόνιμο προσωπικό που χρειάζεται για την διευκρίτιση της ελάχιστης παραγωγής και χρησιμοποιεί ένα αριθμό εργατριών μισής βάρδιας ανάλογο με τις περιστασιακές παραγγελίες που έχει. Οι εργάτριες αυτές προσλαμβάνονται με συμβόλαιο διάρκειας 6 έως 13 εβδομάδων. Το πλεονέκτημα όπως δήλωσε ένας προϊστάμενος, είναι πως «δεν χρειάζομαστε εργαζόμενους τους έχουμε όταν δεν τους χρειαζόμαστε δεν τους έχουμε».

Οι στατιστικές δείχνουν πως ένας μεγάλος αριθμός των γυναικών που δεν εργάζονται θα δεχόντουσαν εύχρηστα να εργαστούν μισό ωράριο, ενώ δεν θα μπορούσαν να εργαστούν με πλήρες ωράριο. Ο σύνδεσμος γερμανικών επιχειρήσεων έχει συστήσει στις επιχειρήσεις - μέλη του να μελετήσουν τρόπους για την απορρόφηση ειδικών κατηγοριών εργαζομένων όπως οι νοικοκυρές και οι συνταξιούχοι. Πολλές επιχειρήσεις, κόβουν το δρόμο σε δύο τετράωρα, χρησιμοποιούν ελαστικό ωράριο και ιδρύουν παιδικούς σταθμούς για το σκοπό αυτό.

Βέβαια η μισή βάρδια της νοικοκυράς δεν είναι χωρίς πρόβλημα για την επιχείρηση. Ο φόρτος πέφτει κυρίως στο Τμήμα Ποορωπικού, που επιφορτίζεται με την πρόσληψη, την εκπαίδευση και την παρακολούθηση των

νέου τύπου εργαζομένων. Οι υπεύθυνοι των Τμημάτων χρειάζεται να κάνουν μία επί πλέον προσπάθεια για να συντονίσουν και να επιβλέψουν τις εργαζόμενες με μισό ωράριο. Χρειάζεται επίσης ιδιαίτερη κατανόηση για τα ιδιαίτερα προβλήματά τους όπως για παράδειγμα όταν μία μητέρα απουσιάζει γιατί έχει το παιδί της άρρωστο.

Άλλο πρόβλημα είναι η αντίδραση όρισμένων συνδικάτων τα οποία φοβούνται για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η διαίρεση των εργαζομένων σε δύο κατηγορίες, πλήρους και μερικής απασχόλησης. Επί πλέον, το θέμα της σύνταξης, περίθαλψης και παροχών παραμένει έκκρεμο. Τι ακριβώς δικαιούνται αυτοί που δουλεύουν μισό ωράριο; Από χώρα σε χώρα και από επιχείρηση σε επιχείρηση οι λύσεις που δόθηκαν διαφέρουν πολύ, συνήθως όμως τόσο ο μισθός όσο και οι κάθε είδους παροχές δίνονται κατ' αναλογία των εβδομαδιαίων ωρών. Πολλές επιχειρήσεις όμως στην Ευρώπη και στην Αμερική δίνουν τις πλήρεις παροχές σε όλους τους υπαλλήλους τους, ανεξάρτητα από το ωράριό τους.

Στο σύνολό του πάντως το μέτρο κρίθηκε ικανοποιητικό και γι' αυτό το λόγο εφαρμόζεται όλο και περισσότερο. Μία έρευνα που έγινε σε 3.000 αμερικανικές επιχειρήσεις που απασχολούν εργαζόμενες με μερικό ωράριο, έδειξε πως στην πλειονότητά τους έχουν θετικά αποτελέσματα. Η απόδοση είναι μεγαλύτερη, το εργατικό κό-

στος μικρότερο και οι απουσίες περιορισμένες. Μία άλλη έρευνα, στις χώρες στην Ε.Ο.Κ. αυτή τη φορά, έδειξε πως 24ο των εργαζομένων γυναικών (και 2ο των ανδρών) έχουν ωράριο μερικής απασχόλησης. Από αυτές 85% είναι παντρεμένες. Στη Σουηδία ένας στους τέσσερις εργαζόμενους δουλεύει λιγότερο από 35 ώρες την εβδομάδα.

Γενικά η μισή βάρδια προσφέρει στον εργαζόμενο ένα μεγαλύτερο βαθμό ελευθερίας στην οργάνωση της ζωής του. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τις υπόλοιπες ώρες του για μία δεύτερη δουλειά, για μόρφωση, για τα χόμπι του ή για την οικογένειά του. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις νοικοκυρές, πολύ περισσότερο σήμερα που ένας μεγάλος αριθμός γυναικών με παιδιά είναι άνεργες ή χωρισμένες, όποτε δεν έχουν τη βοήθεια του συζύγου στο σπίτι.

Παρατηρείται άλλωστε σε προηγμένες χώρες του εξωτερικού η τάση στα ζευγάρια να εργάζονται και οι δύο PART TIME ώστε να μοιράζονται έξω σου τις οικιακές εργασίες. Αυτό όμως το τελευταίο σίγουρα θα αργήσει να γίνει στην Ελλάδα, οι Έλληνες σύζυγοι βλέπουν τον ανδρισμό τους να καταρρέει αν αναγκαστούν να ασχοληθούν με τις δουλειές του σπιτιού. Γι' αυτό καλύτερα να μην ριζετε μία τέτοια ιδέα στη συζήτηση της παρέας, αν δεν θέλετε... να καταλήξει σε καυγά.

Δρ. Άλκης Ράφτης

